

Cohen, Peter (1995), *Cannabisgebruikers in Amsterdam*. Voordracht gehouden op het landelijk congres Gemeentelijk Gedoogbeleid Softdrugs, Jaarbeurs Congrescentrum, Utrecht, woensdag 7 juni 1995. Amsterdam, CEDRO Centrum voor Drugsonderzoek, Universiteit van Amsterdam.

© 1995 Peter Cohen. All rights reserved.

URL of this document:

<http://www.cedro-uva.org/lib/cohen.users.pdf>

CEDRO
centrum voor drugsonderzoek



UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

CANNABISGEBRUIKERS IN AMSTERDAM

Peter COHEN

Cannabisgebruikers in Amsterdam

dr. P.D.A. Cohen

*Vakgroep Sociale Geografie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Universiteit van Amsterdam
Nieuwe Prinsengracht 130
1018 VZ Amsterdam
tel: 020 525 42 78
fax: 020 525 40 51
email: pcohen@popmail.ic.uva.nl
internet: <http://www.frw.uva.nl/acd/isg/drugs/>*

Voordracht gehouden op het landelijk congres Gemeentelijk Gedoogbeleid Softdrugs, Jaarbeurs Congrescentrum Utrecht, woensdag 7 juni 1995

In deze voordracht wil ik iets vertellen over gebruikers van cannabis, dat wil zeggen hashish en marihuana, voornamelijk in Amsterdam. De nadruk valt op Amsterdam, niet omdat ik gebruikers daar belangrijker zou vinden dan elders, maar omdat er alleen over hen in Nederland relatief veel gegevens beschikbaar zijn.

In 1987, in 1990 en in 1994 hebben we grote steekproeven — ruim 4.000 mensen — uit de bevolking van 12 jaar en ouder ondervraagd over leefstijlen en gebruik van legale en illegale drugs. Daarom kunnen we met enige betrouwbaarheid iets zeggen over de ontwikkeling van het gebruik van cannabis en over de eigenschappen van gebruikers. Die betrouwbaarheid ontstaat, omdat we in al die jaren niet alleen dezelfde wijze van steekproef trekken hebben gekozen, maar ook omdat we steeds met hetzelfde meetinstrument hebben gewerkt.

Ik zou mij hier in hoofdzaak willen richten op de vraag welke gevolgen het gedoogbeleid uit de afgelopen jaren heeft gehad voor de verspreiding en intensiteit van het cannabisgebruik. Kunnen we zeggen dat er steeds meer mensen ervaring hebben opgedaan met cannabis? Of leidt de aanbod situatie in Amsterdam juist tot langzame vermindering van de belangstelling? Of kunnen we spreken van een zekere stabiliteit inzake cannabis in Amsterdam.

Een paar andere vragen staan vandaag eveneens centraal:

Wie zijn cannabisgebruikers in de stad, hoe oud is men als men begint, uit welke bevolkingsgroepen komen gebruikers, als mensen cannabis gebruiken gaan ze dan ook andere drugs gebruiken, hoe staat het met hun cannabisgebruik door de tijd heen, met hun ervaring. Hoeveel mensen worden frequente gebruikers, enz.

In tabel 1 zien we de gegevens voor druggebruik voor

- ooit-gebruik,
- gebruik in het jaar voorafgaand aan ons onderzoek — het laatste jaar gebruik —, en
- de maand voorafgaand aan het onderzoek — het laatste maand gebruik.

Uit tabel 1 blijkt, dat het *ooit gebruikt hebben van cannabis* in Amsterdam langzaam stijgt. In de voor leeftijdsopbouw gestandaardiseerde cijfers zien we de ervaring met cannabis stijgen van een kleine 23% van de bevolking in 1987 naar een kleine 29% in 1994. Die stijging is ook logisch,

Cannabisgebruikers in Amsterdam

omdat de oudste mensen (die meestal geen ervaring met cannabis hebben) overlijden. De groep jongeren vervangt deze mensen en bij jongeren is de kans dat men cannabis heeft gebruikt veel groter dan bij de ouderen. Dus, de 'ooit gebruik'- cijfers in Amsterdam kunnen niet anders dan langzaam oplopen, zelfs als het gebruik bij jongeren relatief zou afnemen.

Tabel 1 Ontwikkeling van het gebruik van drugs in Amsterdam, 1987 - 1994. Cijfers 1990 en 1994 gecorrigeerd voor de leeftijdsopbouw, verhouding mannen-vrouwen en etniciteit in 1987.

| drug | Ooit gebruik | | | Laatste jaar gebruik | | | Laatste maand gebruik | | |
|-------------------|--------------|----------|----------|----------------------|---------|----------|-----------------------|---------|----------|
| | 1987 | 1990 | 1994 | 1987 | 1990 | 1994 | 1987 | 1990 | 1994 |
| Tabak | 71.6 *** | 67.4 | 65.3 *** | 49.6 ** | 46.3 | 44.9 *** | 45.9 ** | 42.5 | 40.0 *** |
| Alcohol | 87.6 • | 85.7 | 84.5 *** | 78.8 | 77.4 | 76.0 ° | 71.1 ** | 68.4 | 68.3 ° |
| Slaapmiddelen | 20.0 | 18.7 | 19.0 | 11.2 ** | 9.4 | 9.8 | 8.2 ** | 6.5 | 6.4 ° |
| Rustg. middelen | 22.2 • | 20.2 | 20.8 | 10.7 • | 9.2 | 9.7 | 7.3 • | 5.9 | 6.0 |
| Cannabis | 22.8 | 24.0 *** | 28.5 *** | 9.3 | 9.8 | 10.5 | 5.5 | 6.0 | 6.4 |
| Cocaine | 5.6 | 5.3 | 6.0 | 1.6 | 1.2 | 1.6 | 0.6 | 0.3 • | 0.8 |
| Amfetamine | 4.4 | 4.0 | 4.3 | 0.6 | 0.5 | 0.4 | 0.3 | 0.2 | 0.3 |
| Ecstasy | | 1.2 *** | 3.4 | | 0.7 *** | 1.7 | | 0.1 *** | 0.9 |
| Hallucinogenen | 3.8 | 3.9 | 4.3 | 0.4 | 0.3 | 0.4 | 0.1 | 0.1 | - |
| Vluchtige stoffen | 1.1 | 0.9 | 1.3 | 0.3 | 0.1 | 0.1 | 0.2 | 0.0 | 0.1 |
| Opiaten (alle) | 9.2 *** | 7.2 | 8.5 | 2.4 | 1.9 | 2.3 | 1.1 • | 0.6 | 0.7 |
| Heroïne | | 1.1 | 1.2 | 0.3 | 0.1 | 0.2 | 0.2 • | 0.0 | - |

Sign. test: Chi kwadraat (Yates' corr.) 1987 - 1990, 1990 - 1994 • p < .05 ** p < .01 *** p < .001
 1987 - 1994 ° p < .05 °° p < .01 °°° p < .001

Bron: Sandwijk et al. (1995).

Als we kijken naar de gegevens over het laatste jaar gebruik zien we dat dit niet stijgt, maar door de jaren heen heel stabiel is: het schommelt rond de 9,5% van de bevolking. Dat is veel minder dan het ooit gebruik. En als we vervolgens kijken naar het laatste maandgebruik zien we dat ook dit lager is en heel stabiel, rond de 6% van de bevolking. Uit deze cijfers kunnen we aflezen, dat veel meer mensen 'wel eens' een stickie roken dan dat er mensen zijn die dat met enige regelmaat doen. En dit patroon van overwegend gering gebruik zien we steeds opnieuw terug keren in de bevolkingsonderzoeken die we hebben gedaan.

Laten we dan eens kijken of die stabiliteit in gebruikspatroon geldt voor alle leeftijdsgroepen, of dat er sommige groepen zijn die hierop een uitzondering vormen.

Tabel 2 Cannabisgebruik in de verschillende leeftijdsgroepen (percentages, cijfers niet gecorrigeerd voor leeftijdsopbouw bevolking).

| leeftijd | Ooit gebruik | | | Laatste jaar gebruik | | | Laatste maand gebruik | | | N | | |
|------------|--------------|--------|--------|----------------------|------|------|-----------------------|------|------|------|------|------|
| | 1987 | 1990 | 1994 | 1987 | 1990 | 1994 | 1987 | 1990 | 1994 | 1987 | 1990 | 1994 |
| 12-15 jaar | 4.7 | 2.9 | 5.8 | 2.9 | 2.9 | 5.8 | 0.6 | 1.7 | 2.3 | 172 | 175 | 86 |
| 16-19 jaar | 25.5 | 21.7 | 28.7 | 17.8 | 16.7 | 19.4 | 11.6 | 10.3 | 10.9 | 259 | 263 | 129 |
| 20-24 jaar | 38.2 | 36.3 • | 50.0 ° | 23.4 | 20.6 | 26.8 | 13.1 | 11.4 | 14.0 | 458 | 465 | 228 |
| 25-29 jaar | 41.9 | 42.8 | 44.1 | 17.8 | 19.2 | 16.9 | 11.1 | 12.0 | 11.4 | 585 | 594 | 290 |
| 30-34 jaar | 46.5 | 44.4 | 42.3 | 13.1 | 14.9 | 15.9 | 8.8 | 9.3 | 12.3 | 443 | 450 | 220 |
| 35-39 jaar | 36.2 | 42.8 | 45.3 ° | 12.4 | 13.4 | 13.5 | 6.2 | 9.6 | 7.8 | 387 | 395 | 192 |
| 40-49 jaar | 19.1 • | 26.7 • | 36.1 ° | 5.7 | 7.2 | 8.8 | 3.3 | 3.9 | 5.6 | 576 | 584 | 285 |
| 50 + | 3.0 | 3.7 • | 6.9 ° | 0.4 | 0.9 | 0.3 | 0.2 | 0.6 | - | 1489 | 1515 | 737 |
| total | 22.8 | 24.0 • | 28.5 ° | 9.3 | 9.8 | 10.5 | 5.5 | 6.0 | 6.4 | 4369 | 4440 | 2166 |

Sign. test: Chi kwadraat • p < .05 1987-1990, 1990-1994
 ° p < .05 1987-1994

Bron: Sandwijk et al. (1995)

In de groep van 12-15 jaar is het ooit gebruik in de periode 1987-1994 stabiel, rond de 3%. In de groep 16-19 jaar is het ook stabiel, rond de 25%. In de groep 20-24 is het gebruik tot nu toe niet stabiel, het ooit gebruik stijgt langzaam over de jaren, van een kleine 40% in 1987 naar 50% in 1994. Dat betekent dat als jonge mensen in Amsterdam de leeftijd van 24 jaar hebben bereikt, de helft van hen ooit wel eens een stickie heeft geprobeerd.

Door het generatie-effect nemen de 'ooit gebruik' cijfers toe voor de groep van 35 jaar en ouder, precies de groep waar de 'laatste maand' cijfers duidelijk terug lopen in vergelijking met de jongeren.

Als we naar 'laatste maand gebruik' cijfers kijken is het beeld door de jaren heen weer vrij stabiel. In de groep van 20-24, de groep met het meest levendige uitgaansgedrag in de stad en voor een niet onbelangrijk deel bestaand uit studenten, zien we het vaakst 'laatste maand' cannabis gebruik. Ongeveer 1 op de 6 Amsterdammers uit de groep 20-24 jaar rookt wel eens een stick of meer per maand.

Daarna neemt het laatste maand gebruik af. In Amsterdam raakt men boven de 35 jarige leeftijd uitgekeken op het hennepkruid, en de vijftig plussers hebben vrijwel alle interesse verloren. We kunnen dus rustig zeggen dat cannabis gebruik, in tegenstelling tot alcohol gebruik, heel sterk aan een fase in het leven is gebonden. Voor zover het voorkomt is het voornamelijk iets voor de leeftijdsgroep tussen 16 en 35 jaar. We zien dan ook dat de gemiddelde leeftijd van de cannabisgebruikers (op het moment van onderzoek) in Amsterdam rond de dertig is.

Laten we nu eens speciaal kijken naar de groep mensen die in Amsterdam de maand voorafgaand aan het onderzoek nog cannabis hebben gebruikt. Dat is tussen de 20 en 25% van alle mensen die überhaupt ervaring hebben met het kruid. Wij noemen dat de doorgaanders. Die 20-25% doorgaanders vinden we door de jaren heen. Ook in 1987 en 1990 hebben we gemeten dat zo'n 20-25% van iedereen met cannabis ervaring ook nog de laatste maand had gerookt (zie tabel 1). Van de doorgaanders heeft 65% maximaal 2 keer per week gebruikt. Meer dan 20 keer per maand een stickie roken komt zelden voor, *bij zo'n 4 % van iedereen die wel eens ervaring met cannabis heeft opgedaan*. Als vergelijking, meer dan 20 keer per maand alcohol drinken komt voor bij ca 13% van iedereen die ervaring heeft met alcohol.

Wat vele mensen voor ongelooflijk houden is dat in een stad als Amsterdam de gemiddelde leeftijd voor het allereerste stickie niet rond de 15 jaar is, maar 20! De mediane leeftijd is 18 jaar.

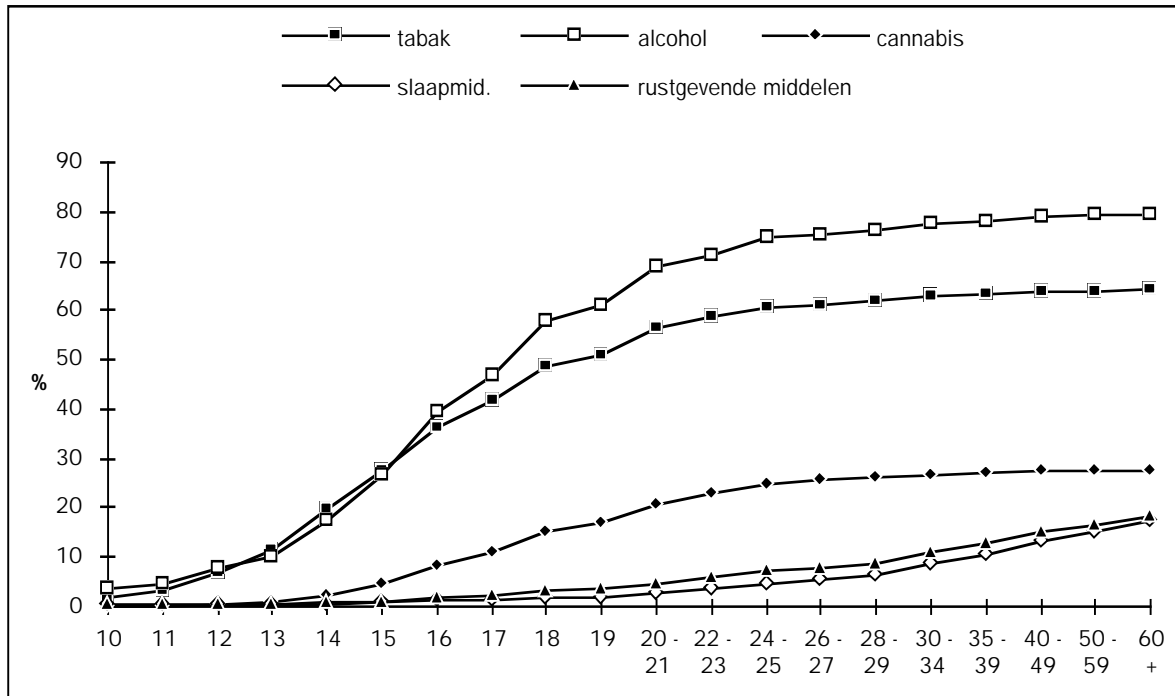
In figuur 1 zien we, dat er vanaf ongeveer 13 jaar mensen beginnen met cannabis, maar dat het beginnen met cannabis betrekkelijk laat doorloopt, tot ongeveer 26 jaar. Dat betekent dat relatief veel mensen (de helft) ouder zijn dan 18 wanneer ze hun eerste stick roken. Na hun 26e beginnen nog maar heel weinig mensen. Om te zien of de aanvangsleeftijd voor cannabis in de loop der tijd is veranderd hebben we figuur 2 gemaakt.

De aanvangsleeftijd van cannabisgebruik in 1987 loopt wat langer door dan in 1990 en 1994, maar de verschillen zijn klein. *De aanvangsleeftijd voor cannabis is vrij constant*. Om te laten zien hoe het eruit ziet als door de tijd heen in aanvangsleeftijd verschillen optreden is hier een grafiek van hoe het zit met XTC, in de jaren 1990 en 1994 (voor het jaar 1987 hebben we geen gegevens).

We zien dat tot 1990 het aanvangen met XTC wat langer, maar langzamer doorloopt, maar dat het aanvangen na 1990 eerder aanvangt en steiler toeneemt. In 1990 is de typische

Cannabisgebruikers in Amsterdam

Figuur 1 Leeftijd van eerste cannabis gebruik 1994 gezien tegen eerste gebruik van tabak, alcohol, slaapmiddelen en rustgevende middelen.

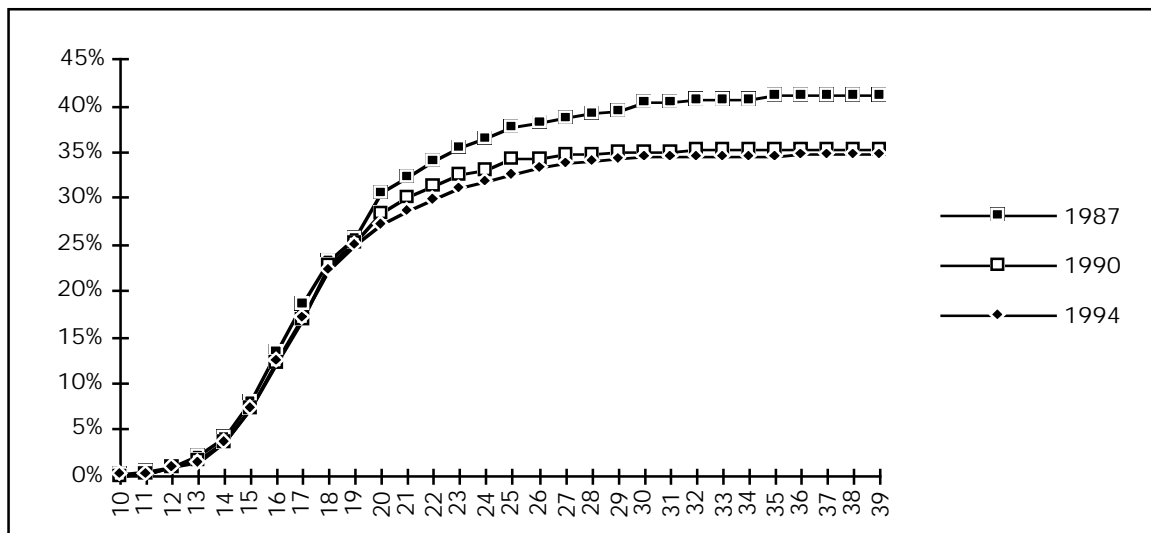


Bron: Sandwijk et al. (1995).

aanvangsleeftijd voor XTC ergens tussen de 16 en 26 jaar, tussen 1990 en 1994 is het uitgedijd naar de periode tussen 14 en circa 33 jaar.

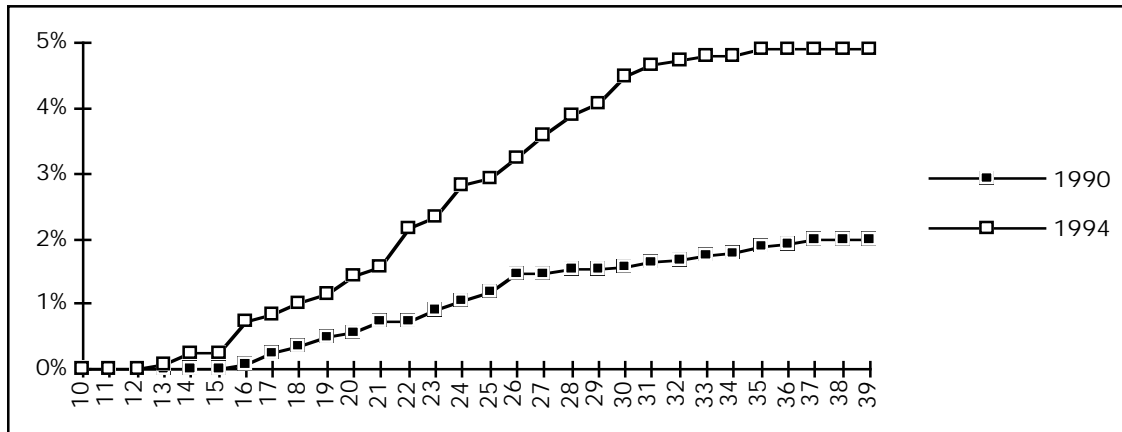
Wat betekent dit? De twee laatste grafieken laten zien, dat de aanvangsleeftijd met cannabis redelijk gestabiliseerd is, maar dat het aanvangen met XTC zijn eigen patroon nog niet heeft gevonden.

Figuur 2 Leeftijd eerste gebruik van cannabis (huidige leeftijd 12-39) in de jaren 1987, 1990 en 1994



Bron: Sandwijk et al. (1995).

Figuur 3 Aanvangsleeftijd ecstasy (huidige leeftijd 12-39) in de jaren 1990 en 1994



Bron: Sandwijk et al. (1995).

Stabiliteit in cannabisgebruik in Amsterdam

Kennelijk is in onze Amsterdamse cultuur een typische aanvangsperiode voor cannabis ontstaan, met een gemiddelde aanvangsleeftijd van ca. 20 jaar. Misschien is dit ook zo in andere delen van ons land, maar dat weten we niet. Voor een land met een uniek drugbeleid als het onze, is dit gebrek aan nationale cijfers een serieuze handicap voor beleidsevaluatie. We weten door ons Amsterdamse onderzoek, dat de incidentie, dat wil zeggen het aantal nieuwe cannabis gebruikers per jaar, heel stabiel is, ongeveer 1% van de bevolking per jaar. We weten ook, uit de gegevens van de jaren 1990 en 1994 dat per jaar zo'n 10% van alle cannabisgebruikers ophoudt. De gemiddelde leeftijd van de mensen die ophouden is 26 jaar.

Samenvattend, in Amsterdam zien we dat ruim 1 op de 4 inwoners ooit wel eens ervaring heeft opgedaan met cannabis, met een vrij constante aanvangsleeftijd, en een vrij constante incidentie en een vrij constante uitval van gebruikers. Bovendien zien we een vrij constante prevalentie van laatste jaar en laatste maand gebruik.

Wat hieruit volgt is dat we in Amsterdam constante proporties zien van continuering van gebruik. Onder continuering verstaan we het voortgaan met gebruik na dat men een keer heeft geëxperimenteerd. Als we kijken naar laatste maand gebruik is dat steeds zo'n 24% van alle gebruikers, met een hele lichte tendens tot daling. (Bij cocaïne is dat maar ca 10%. Dat wil zeggen, slechts 1 op 10 experimenteerd met cocaïne wordt een ten minste 1 keer per maand gebruiker).

Verder zien we door de jaren heen dat het percentage cannabisgebruikers dat ruime ervaring opdoet (dat wil zeggen meer dan 25 keer ooit gebruikt) in de jaren 1990 en 1994 constant is, en ongeveer 45% van alle ooit gebruikers omvat.

Uit al deze gegevens mogen we voorzichtig concluderen, dat zo er al een toeneming in de verkrijgbaarheid van cannabis is gekomen in Amsterdam, bijvoorbeeld door het toenemen van het aantal verkooppunten, dit niet heeft geleid tot een intensivering van de gebruikspatronen. Je zou kunnen zeggen dat er een verzadiging is opgetreden, in ieder geval

in de periode 1987-1994. De enige groep waar we een statistisch significante toeneming zien van ooit-ervaring met cannabis is de groep mensen die in Amsterdam het meest uitgaan, de groep tussen 20 en 24 jaar. *Maar, wanneer we kijken naar laatste jaar of laatste maand van precies die groep zien we weer een vrij constant gebruikspatroon waar helemaal geen toename te zien is.* Dus, het experimenteelgedrag in de groep 20-24 is wat toegenomen, maar *niet* het verdere gebruik. Wetenswaardig is ook, dat cannabis gebruik in Amsterdam, binnen een sociaal klimaat van volledige decriminalisering, niet hoger is dan het cannabisgebruik in de Verenigde Staten van Amerika, waar cannabis een mate van taboeïsering en criminalisering kent die lijkt op die van alcohol in Iran.

Daaruit volgt, dat economische en materiële toegankelijkheid van een illegale drug slechts een beperkte invloed heeft op het niveau van gebruik. Hierin lijken illegale drugs op legale, zoals tabak of alcohol. Andere factoren dan beschikbaarheid, zoals mode en attributies van gevolgen, zijn waarschijnlijk van groter belang. Zo heeft cocaïne, toch vrij goed toegankelijk in Amsterdam, slechts een geringe populariteit ontwikkeld (zie tabel 1). Heroïne, openlijk verkrijgbaar en per tijdseenheid roes-potentie waarschijnlijk de goedkoopste drug in Amsterdam, heeft door de jaren heen slechts miniem gebruik te zien gegeven.

Hoe zit het in Amsterdam met mensen die zodanig cannabis gebruiken, dat ze advies vragen aan of hulp inroepen van een Consultatie Buro voor Alcohol en Drugs?

In 1988 lag het aantal nieuwe inschrijvingen bij het CAD Amsterdam op 53, in 1994 was dit opgelopen tot 347. Het aantal uitschrijvingen voor cannabis ligt per jaar vrijwel gelijk aan het aantal inschrijvingen. Netto aantal mensen dat werkelijk in behandeling is, stijgt van 27 eind 1988 tot 54 eind 1994 (bron: Landelijk Alcohol en Drugsinformatiesysteem, Utrecht).¹ Op de circa 60.000 'laatstejaar' gebruikers van cannabis in Amsterdam is dit niet direct verontrustend.

Profiel van de cannabisgebruiker

Is er iets te zeggen over het profiel van de cannabisgebruiker? In demografische termen is dat wel mogelijk. Zo zien we, door de jaren heen, dat cannabisgebruikers voornamelijk Nederlanders zijn, daarna Surinamers en pas daarna Turk of Marokkaan. Wat opleiding betreft is er een zeer duidelijk samenhang tussen hoogte van opleiding en de kans dat men ooit cannabis heeft gebruikt. Hoe meer opleiding, hoe meer kans. In alle jaren dat we dit onderzoek doen zien we dat zo'n 10 tot 15% van de mensen die maximaal lager onderwijs hebben ooit wel eens cannabis hebben gebruikt, maar dat dit bij mensen met HBO of Universitair onderwijs tussen de 45 en 50% ligt.

Als we kijken naar positie op de arbeidsmarkt zien we alleen verschillen tussen werklozen en full time werkenden bij het laatste maand gebruik. Van de werklozen heeft zo'n 15% de laatste maand nog wel 's cannabis gebruikt, bij de werkenden is dat ca 8%. Het verschil is dus niet zo groot. Wat we ook door de jaren heen onveranderd blijven zien is dat in Amsterdam de hoogte van het inkomen nauwelijks een rol speelt bij de grootte van de kans dat men cannabis ervaring opdoet.

Een belangrijke variabele is uitgaansgedrag. Hoe meer mensen uitgaan naar café of disco, hoe hoger de kans is dat ze cannabis hebben gebruikt. Een aantal van de variabelen gezamenlijk hebben dan ook een hoge voorspellende waarde. Een werkeloze met hoge opleiding, jonger dan 40 jaar, alleenwonend en frequent cafébezoeker heeft veel meer kans ooit cannabis te

hebben gebruikt dan iemand met een fulltime baan, relatief weinig opleiding, ouder dan 40 en levend in een gezin met kinderen.

Cannabis als opstap naar andere drugs

Een andere belangrijke vraag is of gebruikers van cannabis nieuwsgierig zijn naar nog meer drugs, andere drugs. Ofwel, gaan de mensen die cannabis gebruiken min of meer automatisch over naar andere drugs? Deze vraag kent men als de 'stepping stone' hypothese: komt van stuff coke en heroïne? De laatste tijd komt deze theorie weer op, met een andere naam: cannabis als 'gateway drug'.

De tabellen 3 en 4 laten zien in hoeverre mensen die ervaring met cannabis hebben opgedaan, ervaring hebben gekregen met cocaïne en heroïne. We hebben dat uitgesplitst naar leeftijdsgroep, zodat we eventueel leeftijdsgebonden verschillen hierin kunnen traceren.

In Amsterdam is na cannabis cocaïne de meest gebruikte illegale drug; zoals in tabel 1 is te zien heeft circa 6% van de bevolking ouder dan 12 jaar ooit wel eens cocaïne gebruikt.² Bij de mensen die ooit wel eens cannabis hebben gebruikt is dit aanmerkelijk hoger. Bij hen ligt de ooit-ervaring met cocaïne door de jaren heen rond de 22%. (zie tabel 3). Maar, als we kijken naar de *laatste maand* gebruikscijfers voor cocaïne bij ooit cannabis gebruiker ligt dit omstreeks 2%. We kunnen dus niet zeggen dat in Amsterdam het beginnen met cannabis leidt tot regelmatig cocaïne gebruik. Voor heroïne liggen deze cijfers nog weer veel lager (zie tabel 4). Daar staat tegenover dat als we zoeken naar heroïne- of cocainegebruikers onder mensen die nog nooit cannabis hebben gebruikt we die daar nauwelijks vinden. In 1987 en 1990 was dat voor cocaïne 0,4%, in 1994 0,5%.

Tabel 3 Ooit gebruik, laatste jaar gebruik en laatste maand gebruik van cocaïne, voor personen die ooit cannabis hebben gebruikt (%).

| leeftijd | 1987 | | | 1990 | | | 1994 | | |
|----------|------|------|-------|------|------|-------|------|------|-------|
| | ooit | jaar | maand | ooit | jaar | maand | ooit | jaar | maand |
| 12-15 | - | - | - | - | - | - | - | - | - |
| 16-19 | 7.6 | 3.0 | - | 1.8 | 1.8 | - | 1.8 | 1.8 | - |
| 20-24 | 16.0 | 5.7 | 1.1 | 12.3 | 4.9 | 0.6 | 14.5 | 9.2 | 5.2 |
| 25-29 | 33.1 | 10.2 | 4.1 | 23.1 | 7.0 | 1.7 | 18.5 | 5.8 | 1.5 |
| 30-34 | 29.6 | 6.8 | 1.5 | 27.7 | 6.1 | 2.3 | 30.3 | 7.5 | 3.1 |
| 35-39 | 22.1 | 2.9 | 2.1 | 27.9 | 4.2 | 2.1 | 31.5 | 7.0 | 2.3 |
| 40-49 | 21.8 | 5.5 | 3.6 | 21.6 | 4.0 | 1.1 | 23.9 | 2.7 | 1.6 |
| 50-59 | 8.1 | 2.7 | 2.7 | 11.4 | - | - | 15.6 | 1.6 | 1.6 |
| 60-69 | - | - | - | 9.1 | 9.1 | 9.1 | 18.2 | 9.1 | 9.1 |
| 70+ | - | - | - | - | - | - | - | - | - |
| totaal | 23.4 | 6.2 | 2.3 | 21.2 | 5.0 | 1.6 | 22.2 | 5.7 | 2.4 |

Wat betekenen al deze cijfers? Dat we in Amsterdam inderdaad zien dat een deel van de cannabisgebruikers ervaring opdoet met andere drugs. *Maar ook dat driekwart tot twee derde (afhankelijk van de leeftijdsgroep) van de ooit cannabisgebruikers nooit een andere illegale drug gebruikt dan cannabis.*

Tabel 4 Ooit gebruik, laatste jaar gebruik en laatste maand gebruik van heroïne, voor personen die ooit cannabis hebben gebruikt (%).

| leeftijd | 1987 | | | 1990 | | | 1994 | | |
|----------|-------|------|-------|------|------|-------|------|------|-------|
| | ooit* | jaar | maand | ooit | jaar | maand | ooit | jaar | maand |
| 12-15 | | - | - | - | - | - | - | - | - |
| 16-19 | | - | - | 1.8 | - | - | - | - | - |
| 20-24 | | 1.1 | 0.6 | 2.5 | 0.6 | - | 1.7 | 1.2 | - |
| 25-29 | | 1.2 | 0.4 | 5.8 | 1.2 | 0.4 | 3.5 | 1.5 | 0.4 |
| 30-34 | | 2.4 | 1.5 | 5.2 | 0.5 | - | 6.1 | - | - |
| 35-39 | | 2.1 | 0.7 | 3.7 | - | - | 7.5 | 1.4 | 0.5 |
| 40-49 | | - | - | 3.4 | - | - | 4.3 | 1.2 | 0.4 |
| 50-59 | | 2.7 | - | - | - | - | 1.6 | - | - |
| 60-69 | | - | - | 9.1 | - | - | 9.1 | - | - |
| 70+ | | - | - | - | - | - | - | - | - |
| totaal | | 1.4 | 0.6 | 4.0 | 0.5 | 0.1 | 4.3 | 0.9 | 0.2 |

* Geen gegevens beschikbaar

Met andere woorden, er is in de Amsterdamse bevolking een groep mensen die ervaring wil opdoen met illegale drugs, maar voor de meeste van die mensen is de ervaring met cannabis voldoende. Verder betekenen deze cijfers dat voorzover de cannabisgebruikers hun ervaring aanvullen met andere drugs, dit slechts voor een klein deel van hen geldt, en dan nog maar heel weinig frequent. Voor de stepping stone-, dan wel de gateway-theorie vinden we in de Amsterdamse bevolking weinig steun.

Het doordringen van cannabisgebruik naar de niet-stedelijke provincie

In de VS hebben we een langzame toename gezien van het cannabisgebruik vanaf de zestiger jaren tot 1979. Daarna is het gebruik weer langzaam afgenomen tot 1991 om daarna weer langzaam toe te nemen.

In de groep 18-25 jaar, de groep waar de kans op druggebruik redelijk groot is, was er in 1976 nog een groot verschil in cannabis gebruik tussen stad en niet-stad in Amerika. In 1976 had van de stedelijke bevolking *tussen de 18 en 25 jaar* nog 59% ervaring met cannabis, buiten de stad was dat 38% en dus aanzienlijk minder. In 1982 was de ervaring met cannabis in die leeftijdsgroep behoorlijk gestegen, maar veel sneller in de niet-stedelijke gebieden. In de grootstedelijke gebieden was de ervaring met cannabis opgelopen met ongeveer 15%, maar in de niet-stedelijke gebieden met 50%. In 1992 zien we, dat in de groep 18-25 jaar de ervaring met cannabis gelijk is geworden tussen stad en provincie. In de stad 50%, in de provincie 47% (bron: National Household Surveys on Drug Abuse. NIDA, Rockville).

Voor Nederland hebben we deze gegevens niet. We hebben alleen wat cijfers uit scholierenonderzoeken, die voor dit doel gebrekkig zijn. Bovendien zijn de cijfers van de schoolonderzoeken door verschillende vraagstellingen en steekproeven strikt genomen niet vergelijkbaar. Toch zien we voor Nederland in de groep 17-18 jarigen het volgende.

Tabel 5 Ooit gebruik van cannabis in de groep 17-18 jaar, in 1984, 1988 en 1992.

| 1984* | | 1988 | | 1992 | |
|-------|-----------|------|-----------|------|-----------|
| stad | niet stad | stad | niet stad | stad | niet stad |
| | | 31 | 17 | 28 | 32 |

* Geen gegevens beschikbaar

Bron: NIAD.

De cijfers met betrekking tot het hebben van ervaring met cannabis voor stedelijke en niet stedelijke gebieden laten zien dat we ook in Nederland rekening moeten houden met convergentie.³

Dat heeft minder met drugs te maken dan met de ontwikkeling van stedelijk gedrag en het doorsijpelen daarvan naar de provincie. Ik verwacht dus dat met name onder de jongeren in de provincie er een stijging zal ontstaan of al ontstaan is van cannabisgebruik tot aan het niveau van de steden. Deze ontwikkeling hoeft niemand zorgen te baren, zeker niet als de gebruikspatronen buiten de stad min of meer het zelfde zijn als in Amsterdam.

Tot slot

In deze voordracht is het cannabisgebruik behandeld van de Amsterdamse bevolking. Echter, er kunnen subgroepen in de stad bestaan, die bij onderzoek geheel andere cannabisgebruikspatronen c.q. bijgaand druggebruik vertonen als de gemiddelde bevolking. Subgroepen, zoals Hell's Angels, concertmusici, zwervende jongeren of de politie kunnen afwijkende beelden te zien geven. De interpretatie van die afwijkende beelden is moeilijk en altijd onvoldoende wanneer men de gebruikspatronen in de globale bevolking niet kent.

Noten

- ¹ Met dank aan de heren Scholten, Vermeulen en Kerssemaker van het CAD Amsterdam.
- ² Gemiddelde aanvangsleeftijd cocaïne is 25 jaar, gemiddelde leeftijd van de mensen die weer ophouden is ca 28 jaar. De gemiddelde leeftijd van de cocaïnegebruikers in Amsterdam (zij die gebruiken ten tijde van het onderzoek) is circa 32 jaar.
- ³ Het NIAD zal de cijfers voor 1984 (Schoolonderzoek van der Wal et al) nog berekenen. Met dank aan Roelf-Jan van Til (BRON Uva BV), dr. I. Spruit en drs. H. Kuipers (NIAD).

Literatuur

SANDWIJK, J.P., P.D.A. COHEN, S. MUSTERD & M.P.S. LANGEMEIJER (1995), *Licit and illicit drug use in Amsterdam. Report of a household survey in 1994 on the prevalence of drug use among the population of 12 years and over*. Amsterdam: Instituut voor Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam.

ONDERZOEKPROGRAMMA DRUGBELEID

1. D.J. KORF, M.M.V. P.W.J. VAN POPPEL, *Heroïne-toerisme. Een veldonderzoek naar het gebruik van harddrugs onder buitenlanders in Amsterdam*. Amsterdam 1986: Stadsdrukkerij.
2. J.M. KERSLOOT EN S. MUSTERD, *Leefbaarheid en drugs in Amsterdam. De spreiding van drugsscenes óver en de relatie met de leefbaarheid in de stad*. Amsterdam 1987, 155 p. ISBN 90-6993-011-0, f 29,50.
3. D.J. KORF, *Heroïne-toerisme II. Resultaten van een veldonderzoek onder 382 buitenlandse dagelijkse opiaatgebruikers*. Amsterdam 1987, 126 p. ISBN 90-6993-016-1, f 25,00.
4. H.T. VERBRAECK, *De staart van de Zeedijk. Een bliksemonderzoek naar enkele effecten van het Zomerplan 1987 in het Wallengebied*. Amsterdam 1988, 90 p. ISBN 90-6993-022-6, f 24,00.
5. J.M. KERSLOOT EN S. MUSTERD, *Leefbaarheid en drugs in Amsterdam II. Een analyse van enkele ontwikkelingen in de periode 1986-1987*. Amsterdam 1988, 120 p. ISBN-6993-027-7, f 27,50.
6. F. VAN GEMERT, *Mazen en netwerken. De invloed van beleid op de drugshandel in twee straten in de Amsterdamse Binnenstad*. Amsterdam 1988, 164 p. ISBN 90-6993-030-7, f 32,50.
7. P. VAN GELDER & J. SIJTSMA, *Horse, coke en kansen I. Sociale risico's en kansen onder Surinaamse en Marokkaanse harddruggebruikers in Amsterdam. Deel I Surinaamse harddruggebruikers*. Amsterdam 1988, 185 p. ISBN 90-6993-035-8, f 35,—.
8. P. VAN GELDER & J. SIJTSMA, *Horse, coke en kansen II. Sociale risico's en kansen onder Surinaamse en Marokkaanse harddruggebruikers in Amsterdam. Deel II Marokkaanse harddruggebruikers*, 170 p. ISBN 90-6993-038-2, f 33,50 (uitverkocht).
9. J.P. SANDWIJK, I. WESTERTERP, S. MUSTERD, *Het gebruik van legale en illegale drugs in Amsterdam; verslag van een prevalentie-onderzoek onder de bevolking van 12 jaar en ouder*, 130 p. ISBN 90-6993-039-0 f 30.— (uitverkocht).
10. P. COHEN, *Cocaine Use in Amsterdam in non deviant subcultures*, with two adenda (Biomedical and NeuroPsychoPharmacological Issues by E. Ch. Wolters; and Physical and Psychological Items in Chronic Recreational Cocaine Use by E.H. Collette, Ph. Scheltens & E. Ch. Wolters) 1989, 195 p. ISBN 90-6993-045-5 f 29,00.
11. D. KORF & H. HOOGENHOUT, *Zoden aan de dijk. Heroïnegebruikers en hun ervaringen met en waardering van de Amsterdamse drugshulpverlening*, 200 p. ISBN 90-6993-053-6 f 37,00.
12. J.P. SANDWIJK, P.D.A. COHEN, S. MUSTERD, *Licit and illicit drug use in Amsterdam. Report of a household survey in 1990 on the prevalence of drug use among the population of 12 years and over*, 140 p. ISBN 90-6993-063-3 f 28,-, US\$ 22,-.
13. PETER COHEN, ARJAN SAS, *Ten years of cocaine. A follow-up study of 64 cocaine users in Amsterdam*, 120 p. ISBN 90-6993-081-1, f 32,50.
14. PETER COHEN, ARJAN SAS, *Cocaine use in Amsterdam II. Initiation and patterns of use after 1986*. 130 p. ISBN 90-6993-099-4, f 35,-.
15. SANDWIJK, J.P., P.D.A. COHEN, S. MUSTERD & M.P.S. LANGEMEIJER, *Licit and illicit drug use in Amsterdam. Report of a household survey in 1994 on the prevalence of drug use among the population of 12 years and over*. 163 p. ISBN 90-6993-101-X, f 35,-.

U kunt deze publikaties bestellen bij het Instituut voor Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam, Nieuwe Prinsengracht 130, 1018 VZ Amsterdam, tel. 020 - 5254063 of door overmaking van het vermelde bedrag op postgironummer 5032413 t.n.v. Vakgroep Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam onder vermelding van Publikaties Drugbeleid en het nummer van de desbetreffende publikatie.